

כבוד תלמיד חכם

1. מהו לעמוד מפני לומדיה – סוף הסוגיה בדף לג.

2. תלמוד בבלי מסכת מכות דף כב עמוד ב

גמ'. מ"ט? אי כתיב ארבעים במספר, הוה אמינא ארבעים במניינא, השתא דכתיב במספר ארבעים, מנין שהוא סוכם את הארבעים. אמר רבא: כמה טפשי שאר אינשי דקיימי מקמי ספר תורה ולא קיימי מקמי גברא רבה, דאילו בס"ת כתיב ארבעים, ואתו רבנן בצרו חדא.

3. אדרת אליהו על פרשת משפטים

'או אל המזוזה' - פשטא דקרא - גם המזוזה כשרה, אבל הלכה עוקרת את המקרא [עיין רש"י על אתר], וכן ברובה של פרשה זו וכן בכמה פרשיות שבתורה, והן מגדולת תורתנו שבעל פה, שהיא הלכה למשה מסיני, והיא מתהפכת כחומר חותם... על כן צריך שידע פשוטו של תורה שידע החותם

4. הקדמת ר' אריה לייב לספרו קצות החושן

וכבר אמרו בגמרא: לא כרת הקב"ה ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבעל-פה שנאמר 'כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל', והוא כריתת ברית והאבה הנפלאה שנתן לנו תורה שבעל-פה במתנה גמורה כפי הכרעת החכמים. ואמרו בש"ס תורה רובה בעל-פה ומיעוטה בכתב שנאמר 'אכתוב להם רובי תורתך כמו זר נחשבו' והיינו דאם היה הכל בכתב מיד ה' עלינו השכיל – אנחנו כמו זר נחשבנו – כי מה לשכל האנושי להבין בתורת ה', אבל תורה שבעל פה משלנו הוא

5. תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף כ עמוד ב

כתנאי, רבי יוסי אומר: כל האמור בפרשת מלך - מלך מותר בו, רבי יהודה אומר: לא נאמרה פרשה זו אלא כדי לאיים עליהם, שנאמר שום תשים עליך מלך - שתהא אימתו עליך. וכן היה רבי יהודה אומר: שלש מצות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: להעמיד להם מלך, ולהכרית זרעו של עמלק, ולבנות להם בית הבחירה. רבי נהוראי אומר: לא נאמרה פרשה זו אלא כנגד תרעומתן, שנאמר +דברים י"ז+ ואמרת אשימה עלי מלך וגו'.

6. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיג עמוד ב

אמר רבי אחא בר אבא אמר רבי יוחנן: מניין לשנוי בגדים מן התורה, שנאמר +ויקרא ו+ ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים. ותנא דבי רבי ישמעאל: לימדך תורה דרך ארץ, בגדים שבישל בהן קדירה לרבו - אל ימזוג בהן כוס לרבו. אמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: גנאי הוא לתלמיד חכם שיצא במנעלים המטולאים לשוק. והא רבי אחא בר חנינא נפיק! - אמר רבי אחא בריה דרב נחמן: בטלאי על גב טלאי. ואמר רבי חייה בר אבא אמר רבי יוחנן: כל תלמיד חכם שנמצא רבב על בגדו - חייב מיתה, שנאמר +משלי ח+ כל משנאי אהבו מות אל תקרי משנאי אלא משניאי.

רש"י מסכת עבודה זרה דף יט עמוד א

נקראת על שמו - של [אותו] תלמיד שטרח בה כדכתיב ובתורתו דמשמע של כל אדם. לימד אדם - מרבו עד שתהא גירסת התלמוד ופירושו שגורה לו בפיו. ואח"כ יגהה - יעיין בתלמודו לדמות מילתא למילתא להקשות ולתרוץ ובראשונה לא יעשה כן שמא יבטל והרב לא

ימצא לו כל שעה ועוד לאחר ששנה הרבה הוא מתיישב בתלמודו ומתרץ לעצמו דבר הקשה וה"נ אמרינן בהרואה (ברכות דף סג): הסכת הס ואח"כ כתת ומייתנין להא דרבא התם.

דלא ידע מאי קאמר - שאין רבו יודע לפרש לו כלום.

גרסה - לשון גרש וכרמל (ויקרא ב) שלא היה טוחן הדק אלא כריחים של גרוסות המחלקין חיטה לשנים או לארבע [לצורך] מאכל

7. תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יט עמוד א

אמר רבא: לעולם ילמוד אדם תורה במקום שלבו חפץ, שנאמר: כי אם בתורת ה' חפצו.

ואמר רבא: בתחילה נקראת על שמו של הקב"ה ולבסוף נקראת על שמו, שנאמר: בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה.

ואמר רבא: לעולם ילמד אדם תורה ואח"כ יהגה, שנאמר: בתורת ה', והדר ובתורתו יהגה.

ואמר רבא: לעולם ליגריס איניש, ואע"ג דמשכח ואע"ג דלא ידע מאי קאמר, שנאמר: +תהלים קיט+ גרסה נפשי לתאבה, גרסה כתיב ולא כתיב טחנה.

8. תלמוד בבלי מסכת סוטה דף ה עמוד א

וא"ר אלעזר: כל אדם שיש בו גסות הרוח - אין עפרו ננער שנה: +ישעיהו כו+ הקיצו ורננו שכני עפר, שכבי בעפר לא נאמר אלא שכני עפר, מי שנעשה שכן לעפר בחייו. ואמר ר' אלעזר: כל אדם שיש בו גסות הרוח - שכינה מיללת עליו, שנאמר: +תהלים קלח+ וגבוה ממרחק יידע... א"ר אלכסנדר: כל אדם שיש בו גסות הרוח - אפילו רוח קימעא עוכרתו, שנאמר: +ישעיהו נז+ והרשעים כים נגרש, ומה ים שיש בו כמה רביעיות - רוח קימעא עוכרתו, אדם שאין בו אלא רביעית אחת - עאכ"ו.

א"ר חייא בר אשי אמר רב: ת"ח צריך שיהא בו אחד משמונה בשמינית.

א"ר הונא בריה דרב יהושע: ומעטרא ליה כי סאסא לשבולתא.

אמר רבא: בשמתא דאית ביה, ובשמתא דלית ביה.

א"ר נחמן בר יצחק: לא מינה ולא מקצתה, מי זוטרי דכתיב ביה +משלי טז+ תועבת ה' כל גבה לב?

רש"י מסכת סוטה דף ה עמוד א

אחד משמונה בשמינית - משקל קטן הוא והיינו עוכלא כלומר צריך שיהיה בו מעט גאווה שלא יהו קלי הראש מסתוללין בו ויהא דבריו מתקבלין עליהן בעל כרחם.

ומעטרא ליה כי סאסא לשיבלתא - גסות מועט נאה והוגנת לו לתלמיד חכם ומעטרתו כסאסא המעטרת את השבולת.

בשמתא דאית ביה - גסות הרוח.

ובשמתא דלית ביה - גסות פורתא לפי שאין בני עירו יראים ממנו ואין בו כח להוכיחם.

לא ממנה ולא ממקצתה - לא יחפוץ אדם לא בכלה ולא במקצתה דמי זוטרי מאי דקרי ליה קרא תועבת ה'.

9. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף טב עמוד א

רבא רמי, כתיב: ועבדך ירא את ה' מנעוריו, וכתיב: +משלי כז+ יהללך זר ולא פיך! הא באתרא דידיעי ליה, הא באתרא דלא ידיעי ליה. אמר רבא: שרי ליה לצורבא מרבנן למימר צורבא מרבנן אנא שרו לי תיגראי ברישא, דכתיב: +שמואל ב' ח'+ ובני דוד כהנים היו, מה כהן נוטל בראש, אף תלמיד חכם נוטל בראש.

10. תלמוד בבלי מסכת יומא דף עב עמוד ב

+שמות כה+ מבית ומחוץ תצפנו אמר רבא: כל תלמיד חכם שאין תוכו כבדו - אינו תלמיד חכם.

10. תלמוד בבלי מסכת נדרים דף סו עמוד ב

ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתטעימי תבשילך לרבי יהודה ולר"ש, ר' יהודה טעים, אמר: ק"ו, ומה לעשות שלום בין איש לאשתו - אמרה תורה שמי שנכתב בקדושה ימחה על המים המאררים בספק, ואני - על אחת כמה וכמה; ר"ש לא טעים, אמר: ימותו כל בני אלמנה ואל יזוז שמעון ממקומו, ועוד, כי היכי דלא לתרגלי למיגדר.

ההוא דאמר לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתרוקי בו ברשב"ג, אתת ורקק אלבושיה. א"ל רב אחא מדפתי לרבינא: והא האי לזילותא קא מיכוין! א"ל: מירק על מני דרשב"ג זילתא רבתא היא.

ההוא דאמר לה לדביתהו קונם שאי את נהנית לי עד שתראי מום יפה שביך לר' ישמעאל בר' יוסי. אמר להם שמא ראשה נאה? אמרו לו סגלגל. שמא שיערה נאה? דומה לאניצי פשתן. שמא עיניה נאות? טרוטות הן. שמא אזניה נאות? כפולות הן. שמא חוטמה נאה? בלום הוא. שמא שפתותיה נאות? עבות הן. שמא צוארה נאה? שקוט הוא. שמא כריסה נאה? צבה הוא. שמא רגליה נאות? רחבות כשל אוזא. שמא שמה נאה? לכלוכית שמה. אמר להן: יפה קורין אותה לכלוכית, שהיא מלוכלכת במומין, ושרייה.

ההוא בר בבל דסליק לארעא דישראל, נסיב איתתא, אמר לה: בשילי לי תרי טלפי, בשילה ליה תרי טלפי, רתח עלה. למחר אמר לה: בשילי לי גריוא, בשילה ליה גריוא. אמר לה: זילי אייתי לי תרי בוציני, אזלת ואייתי ליה תרי שרגי. אמר לה: זילי תברי יתהון על רישא דבבא. הוה יתיב בבא בן בוטא אבבא וקא דאין דינא, אזלת ותברת יתהון על רישיה. אמר לה: מה הדין דעבדת? אמרה ליה: כך ציוני בעלי. אמר: את עשית רצון בעליך, המקום יוציא ממך שני בנים כבבא בן בוטא. הדרן עלך רבי אליעזר.

ר"ן מסכת נדרים דף סו עמוד ב

ימותו כל בני אלמנה - קלל הבעל שימות ותהא אשתו אלמנה ועוד קלל בניו שיקראו בני אלמנה לאחר מיתתו שימותו גם הם.

והא האי לזילותא הוא דאכוון - וכיון שכן לרוק בגופו של רבן שמעון בן גמליאל נתכוון.

על מנת שתראי מום יפה שביך - אסרה בהנאתו אם תוכל להראות שום דבר נאה בה לר' ישמעאל ברבי יוסי מום כמו מאום כדכתיב (איוב לא) ובכפי דבק מאום והוא כמו מאומה ושרייה שלא מצא שום דבר נאה ואית דגרסי עד שתראי מום יפה כלומר שתהא אסורה עד שתראה היא דבר נאה בגופה לר' ישמעאל וכשראה ר' ישמעאל ששמה נאה לה התירה.

סגלגל - עגול.

טרוטות - עגולות.

בלום - סתום כמו אוצר בלום (בבא בתרא דף נח) .

כפולות - גדולות.

שקוט - קצר כדתנן בבכורות (דף מג:): צוארו שקוט.

צבה - נפוח.

בוציני - תרגום של אבטיחים.

שרגי - נרות דמתרגמינן בוציני.

תברניהו אבבא - מתוך שהיה כעוס על מעשיה אמר לה דלתברניהו אדשא והיא חשבה שתשברם בראש בבא בן בוטא.

שני בנים כבבא - כנגד תרין שרגי ואייתי הכא האי עובדא לאשמועינן חסידותיה דבבא בן בוטא כי היכי דאייתי הכא עובדא דרבן שמעון בן גמליאל ודברי ישמעאל.